

STAJALIŠTA

Pravo je pitanje hoće li SCG platiti za stradanja i razaranja prouzročena agresijom na Hrvatsku

Zeljko Sabol

Prigodom posjeta predsjednika Stjepana Mesića Srbiji i Crnoj Gori najveću su pozornost izazvale obostrane isprike. Nenajavljeno se predsjednik Srbije i Crne Gore Svetozar Marović ispričao u ime građana »za sva zla koja je bilo koji građanin Srbije i Crne Gore učinio bilo komu u Hrvatskoj«, što je predsjednik Mesić prihvatio kao »simboličku ispriku«, upustivši se i sam u ispričavanje svima kojima su građani Hrvatske »bilo kada nanijeli štetu, radeći protiv zakona ili zloupotrebljavajući svoj položaj«.

Taj čin izazvao je s jedne strane hvalospjeve, a s druge bespoštednu kritiku.

Tako je zastupnik Milan Đukić izjavio da su isprike korak naprijed u razvoju međudržavnih odnosa i stvaranje ozračja za snošljivost između dva naroda, a suprotno tomu Ivić Pašalić Mesićevu ispriku nazvao je sramotnom i ponižavajućom za sve hrvatske građane, te izjavio kako će prava isprika Beogradu biti ona kada se »netko od srpskih čelnika ispriča na Ovčari«.

Mate Granić smatra da su obje isprike izrečene na pogrešnom mjestu, jer ih je trebalo dati u Hrvatskoj.

Kakvi su odjeci toga ispričavanja u Europi?

Poruka i dobar primjer

Glavni tajnik Vijeća Europe Walter Schwimmer pozdravlja isprike kao »odlučan korak prema pomirbi naroda Hrvatske, te Srbije i Crne Gore, koji bi morao pridonijeti da se između te dvije zemlje riješe još otvorena pitanja povratka izbjeglica i imovinskih prava«.

Glavni tajnik Vijeća Europe Walter Schwimmer pozdravlja isprike kao »odlučan korak prema pomirbi naroda Hrvatske, te Srbije i Crne Gore, koji bi morao pridonijeti da se između te dvije zemlje riješe još otvorena pitanja povratka izbjeglica i imovinskih prava«. Isto tako podržava isprike i Robert M. Beecruft, voditelj misije OESS-a u Bosni i Hercegovini i još dalje:

»To je poruka i treba biti dobar primjer za BiH«

Isto tako podržava isprike i Robert M. Beecruft, voditelj misije OESS-a u Bosni i Hercegovini i još dalje: »To je poruka i treba biti dobar primjer za BiH«.

Ljubljansko Delo međusobne izjave isprike obilježava kao »svakako povijesne...«

Tim izjavama u povijest odlaze mučni događaji iz prošlosti i otvaraju se vrata budućnosti. Nadalje, iznose kako optimisti već govore o ponavljanju nje-mačko-francuskih odnosa na Balkanu premda Svetozar Marović nije Konrad Adenauer, niti Stjepan Mesić Charles de Gaulle.

Povijesno pomirenje

Die Presse piše da je »simboličko značenje posjeta to što se i jedna i druga strana ispričala za rat i počinjene zločine« i da su se Marović i Mesić ispričali gotovo istim riječima. Dopisnica bečkog lista iz Beograda Getraud Illmeir očigledno nije pomno analizirala isprike i prema njezinu tumačenju ispričavanja idu na mlin onima koji rat u Hrvatskoj prosuđuju prema načelu podijeljene krivnje.

»Mesić je prava osoba za povijesni posjet i potvrdu omekšavanja veza između Hrvata i Srba... Mesić je

primio žaljenje za učinjeno 'zlo' i sa svoje strane izrazio samo 'bol' radi nastale štete«, piše münchen-ski Süddeutsche Zeitung, razlikujući težinu dviju is-

prika. Unatoč »povijesnom pomirenju, oba će predsjednika sigurno postati predmetom kritike tvrdolinijaša, koji oprost u etničku mr-

žnju«, predviđa londonski The Daily Telegraph.

Piše da su prigodom Mesićeva posjeta u Beogradu poduzete stroge mjere sigurnosti kao u doba Tita, a

da je hrvatskoga predsjednika čuvala posebna protuteroristička postrojba koja se borila u ratu u Hrvatskoj.

Vraćajući se u prošlost,

Unatoč »povijesnom pomirenju, oba će predsjednika sigurno postati predmetom kritike tvrdolinijaša, koji oprost u etničku mržnju«, predviđa londonski »The Daily Telegraph«. Piše da su prigodom Mesićeva posjeta u Beogradu poduzete stroge mjere sigurnosti kao u doba Tita, a da je hrvatskoga predsjednika čuvala posebna protuteroristička postrojba koja se borila u ratu u Hrvatskoj

DINKO ŽIBRAT

Događaj dana

Moskovska Izvestija iznosi da se čini kako su u Beogradu i Zagrebu došli do zaključka da je došlo vrijeme za to da se okrene krvava stranica povijesti, te da je međusobno pokajanje »događaj dana«.

Slično zaključuje i budimpeštanski list Nepszabadsag: »I Marović i Mesić ocijenili su da ne treba gledati u prošlost, nego se okrenuti europskim integracijama i regionalnoj suradnji.«

Kolik je stvarni domašaj Marovićeva isprike pokazat će tek područja djelovanja i proširenje Srbije i Crne Gore, kao nasljednice SR Jugoslavije, agresorom na Hrvatsku, očekuje se od Međunarodnog suda u Haagu komu je naša država podnijela tužbu. To bi bio temelj za traženje ratne odštete i ključno je pitanje hoće li Srbija i Crna Gora isplatiti i nadoknaditi stradanja i razaranja prouzročena agresijom.

Autor je doktor pravnih znanosti, publicist iz Zagreba.

Nema planova za djelovanje u kriznim stanjima, sigurnost države i ljudi ovisna o privatnom interesu

Branimir Molak

Od kada je srušen sustav pa sve do danas u Hrvatskoj ne postoje na odgovarajući način izvedene niti analize ugroženosti za sve vrste prirodnih i tehnoloških kriza i eventualnog rata na republičkoj niti na županijskim razinama. (Prvi dio ovog teksta objavljen je u jučerašnjem broju.)

Ne postoji ni odgovarajuće zakonodavstvo s dobro definiranim obvezama i odgovornostima svih sudionika u sustavu zaštite i spašavanja, a posebno organizacija koja treba upravljati sustavom.

Umjesto toga u Sabor se »gura« tzv. zakon o zaštiti i spašavanju – uradak skupine ljudi, među kojima su i oni koji su srušili sustav, koji o tome kakav sustav treba biti ništa ne znaju, premda u nacrtu zakon postoji još od 1994.

Sustavno šikaniranje

Ne postoji valjana i osmišljena organizacija svih sudionika u zaštiti i spašavanju. Nema uspostavljenog jedinstvenog sustava komuniciranja. Nema odgovarajućih baza podataka o svim raspoloživim resursima sustava zaštite i spašavanja s uvjetima njihova korištenja, a zbog svega navedenog nema niti planova za djelovanje u kriznom stanju. Nitko ništa ne poduzima, unatoč upozorenjima struke, da se stanje promijeni. Pitanje sigurnosti države i njenih stanovnika postao je privatni interes nekompetentnih privatnih poduzetnika umjesto osmišljene aktivnosti države.

Od privatizacije pojedinih dijelova MUP-a u 1994., kada je srušen sustav izgrađivan u Domovinskom ratu, intelektualci znanstvenici s najvišim stupnjem obrazovanja i branitelji od početka Domovinskog rata sustavno su šikanirani.

To proganjanje intelektualaca sa znanstvenim stupnjem i branitelja iz Domovinskog rata poprimilo je oblik terora apsurdna nalik na onaj u fašizmu. Načini šikaniranja

Upravljanje u krizama ili izvanrednim stanjima jedna je od najsloženijih ljudskih djelatnosti i nije ga jednostavno provoditi ni u mnogo bolje organiziranim zajednicama nego je Hrvatska. U nas je mnoštvo prepreka boljem organiziranju za zaštitu i spašavanje stanovnika, dobara i okoliša u svim vrstama ugrožavanja (priroda, tehnologija, rat) iz jednostavna razloga što mnogima neorganizirano društvo pogoduje... Osnivanje profesionalne državne uprave za slučaj izvanrednih stanja u Hrvatskoj preduvjet je za bolju zaštitu i spašavanje stanovnika, njihovih dobara i okoliša od kriza, a godišnji troškovi njena rada bili bi manji nego šteta od izvanrednog stanja u jednom prosječnom danu

veoma su širokog spektra od kućnog pritvora, fizičkih napada, raspoređivanja na nepostojeća radna mjesta u nepostojećim organizacijskim jedinicama, minimalnih plaća, pa do obezbeživanja dodatnoga školovanja doktora i magistara znanosti na polu-privatnim školama prema istom programu za kuhare i doktore znanosti.

Dok oni koji su srušili sustav za taj čin ne odgovaraju, dok se ne prekinu izlivanja, vanja na najstručnijim pojedincima, dok god »sustav kreiraju« osobe koje su za Domovinskog rata sabotirale rad na uspostavi sustava, najčešće bile pod utjecajem alkohola, pljačkale humanitarne pomoć, trgovinom opljačkanim umjetničkim djelima i trofejima, poslije rata namjenski trošenjem kredita Svjetske banke za razmirivanje, trgovinom minkim poljima, i čitavim spektrom drugih nedopuštenih poslova nema nade za ponovnu uspostavu sustava upravljanja u krizama.

Neorganizirano društvo

Ti isti su radili »planove obrane« od napada NATO-a (a sada bi trebali raditi valjda nešto što NATO traži?). Osmostaljenjem Hrvatske najednom su postali »veliki Hrvati« a zatim opet »podobni drugovi« i progurali su u saborsku glasačku mašinu bivšega i sadašnjeg saziva čitav niz zakonskih i podzakonskih akata kojima blokiraju ponovnu uspostavu sustava.

Upravljanje u krizama ili izvanrednim stanjima jedna je od najsloženijih ljudskih djelatnosti i nije ga jednostavno provoditi niti u mnogo bolje organiziranim zemljama nego je Hrvatska. U nas je mnoštvo prepreka boljem or-

ganiziranju za zaštitu i spašavanje stanovnika, dobara i okoliša u svim vrstama ugrožavanja (priroda, tehnologija, rat) iz jednostavnog razloga što mnogima neorganizirano društvo pogoduje.

Stručnjaci znaju što treba učiniti u području organiziranja, u analizi ugroženosti, u području zakonodavstva, snimanja resursa, informiranja – komuniciranja i izrade planova pripravnosti i djelovanja, da se sustav zaštite i spašavanja stanovnika, dobara i okoliša, prema uzoru na najrazvijenije zemlje svijeta i na osnovi iskustava iz Domovinskog rata ponovno izgradi.

i brojne druge) u slučaju izvanrednih stanja ili kriza (rat i mir).

Cjelovito zahvaćati problem

Sektorsko rješavanje problema treba prerasti u ono gdje će se cjelovito zahvaćati i razrješavati problemi. Tako se može izbjegavati rješavanje, bolje reći ne rješavanje problema u slučaju kada se nekoliko segmenata državne uprave bez jasnih razgraničenja obveza i ovlasti njima bave, smanjuju se troškovi i postiže djelotvornost.

Bit problema zaštite i spašavanja u nas jest nužnost povezivanja brojnih operativ-

ma u svijetu, a trebala bi biti i u nas osnovni nositelj programskih aktivnosti, odnosno koordinator svih operativnih udruga u funkciji zaštite i spašavanja stanovnika, dobara i okoliša u izvanrednim situacijama ili krizama (rat i mir) za što mora imati vrlo visoke ovlasti, propisane zakonom.

Ona mora biti u stanju identificirati opasnosti, uspostaviti prihvatljivu osnovu za djelovanje cijelog sustava, uspostaviti strategiju razvika tih aktivnosti kroz sve četiri faze upravljanja u kriznim stanjima, prikupiti informacije o svim raspoloživim resur-

lotvorno obavljanje niza aktivnosti. Nedovoljno poznavanje tog područja djelovanja u nas ima za posljedicu nepostojanje državne uprave za slučaj izvanrednih stanja, a time i odsutnosti visokoškolskog obrazovanja i bilo kakvog obrazovanja za to područje.

Posve je sigurno da bi se školovanjem kadra za tu aktivnost omogućilo provođenje nužne integracije brojnih raspršenih aktivnosti zaštite i spašavanja stanovnika, dobara i okoliša.

Odgovorni političari, kada se u nas pojave, trebaju osnovati inicijativnu profesionalnu skupinu za ponovno osnivanje državne uprave za izvanredna stanja u kojem će biti desetak vrlo iskusnih profesionalaca za ona izvanredna stanja koja u Hrvatskoj izazivaju najveću štetu i znaju što treba činiti sustav.

Ta bi skupina morala: izraditi prijedlog zakona o sustavu zaštite i spašavanja koji bi trebao regulirati važno djelatnost; definirati organiziranost svih operativnih sudionika u zaštiti i spašavanju i odrediti kako snimiti i koristiti resurse za zaštitu i spašavanje...

Zatim, pristupiti izradi niza priručnika za djelovanje sustava na lokalnoj razini (menadžer sustava, provođenje analize opasnosti, informiranje javnosti, procjena štete, strategije ublažavanja, izrada planova pripravnosti i djelovanja za slučaj izvanrednih stanja, obnova vitalnih funkcija zajednice nakon katastrofa...)

Također, procijeniti troškove i izvore financiranja djelatnog upravnog dijela sustava koji treba uspostaviti kao i ocijeniti troškove cjelokupnog sustava zaštite i

Razlozi za njegovu uspostavu bili su naročito očiti ovog ljeta.

Brojne su operativne organizacije koje trebaju imati jednoznačno određene obveze i prava u djelotvornom sustavu zaštite i spašavanja (zdravstvo, vatrogastvo, humanitarne udruge, vojska i policija, vodoprivreda, energetika, šumsko gospodarstvo i druga javna poduzeća i usluge, prometne organizacije, industrija, brojna ministarstva i druge organizacije uprave, hidrometeorološka i seizmološka služba, javno informiranje, služba motrenja i obavještavanja, dodatne postrojbe stanovništva, školstvo,

nih organizacija u cjelovit i djelotvoran sustav što je svuda u svijetu osnovni zadatak profesionalne državne uprave za izvanredna stanja.

Uspostaviti plan pripravnosti i djelovanja

Osnivanje profesionalne državne uprave za slučaj izvanrednih stanja u Hrvatskoj je preduvjet za bolju zaštitu i spašavanje stanovnika, njihovih dobara i okoliša od kriza, a godišnji troškovi njena rada bili bi manji nego šteta od izvanrednog stanja u jednom prosječnom danu.

Profesionalna državna uprava za upravljanje u krizama ili izvanrednim stanji-

sima za djelovanje u kriznim stanjima, uspostaviti svih pet osnovnih stupnjeva (obavještavanje/upozorenje, spašavanje ljudi, spašavanje dobara, zbrinjavanje ljudi i procjena štete, nužna obnova) za djelovanje, odnosno reagiranje u slučaju krize ili izvanrednog stanja, informirati i obavještavati stanovnike, odnosno uspostaviti plan pripravnosti i djelovanja.

Integrirati raspršene aktivnosti

Također treba uspostaviti osnovni plan oporavljanja od kriza koje se mogu dogoditi na području.

Znanje je preduvjet za dje-

spašavanja; izraditi prijedlog cjelovita plana obrazovanja kadra za takav sustav (visokoškolski i ostali oblici).

Nebriga i nedostatak znanja

Iako već godinama stručnjaci političarima predlažu da se ponovno uspostavi sustav za upravljanje u izvanrednim stanjima to njih ne zanima. Svaki puta kada se u Hrvatskoj dogodi neko izvanredno stanje digno se uzbuha, a poslije se ništa ili gotovo ništa ne događa.

Ovoljetni požari i suše već su zaboravljeni. Ono što je dobro napravljeno u tom području, najčešće je rezultat zauzimanja malobrojnih entuzijasta, a ni u kojem slučaju organiziranog djelovanja države.

Razlozi zbog čega je to tako su brojni, a najčešći su nebriga i nedostatak znanja onih koji bi o sustavu zaštite i spašavanja trebali odlučivati, ali i nesposobnost i privatni probici onih koji se tome protive. Posljedice su očite, a bit će još i veće.

Zaustaviti bezumni čin

Autor ovog teksta u svojstvu rukovodioca uprave za slučaj izvanrednih stanja Republike Hrvatske u ratu, u vrijeme kada je započelo razaranje sustava zaštite i spašavanja Hrvatske (1994.) tome se protivio i o tome je obavijestio tadašnjega ministra unutarnjih poslova, predsjednika Vlade i predsjednika Sabora.

Prva dvojica uopće nisu odgovorila na dopis, što pokazuje njihov interes za vlastiti narod, dok je treći pokazao volju da taj bezumni čin zaustavi, no za desetak dana smijenjen je s dužnosti predsjednika Sabora. Danas je predsjednik Republike Hrvatske.

Vrijeme je da svojom odlukom – kao osoba prema Ustavu odgovorna za sigurnost i obranu stanovnika Hrvatske – pomogne da sustav zaštite i spašavanja nakon devet godina ponovno zaživi.

Autor je doktor tehničkih znanosti, diplomirani inženjer.